

BIOHIDROGÉN, BIODÍZEL

M Ű E G Y E T E M 1 7 8 2

Bioenergia, megújuló energiaforrások

zöld energia

2019.11.05

.

HIDROGÉN

Hidrogén jellemzői

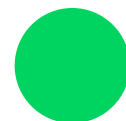
- a legelterjedtebb elemek közé tartozik a Földön
- kötött állapotban az oxigén után a második leggyakoribb elem: víz, föld gáz, kőolaj, biomassza
- elemi állapotban azonban igen ritka (vulkáni gázokban és nyomokban a levegőben (0,01 térf%) fordul elő)
- a legkönnyebb, színtelen, szagtalan gáz
- a hidrogénből égetés során nem keletkezik káros égéstermék, mert a levegő oxigénjével vízzé oxidálódik

Jövő energiahordozója? DE: előállítás, szállítás, tárolás?

HIDROGÉN MÚLTJA

- 1766 – Henry Cavendish azonosítja: $\text{Zn} + \text{HCl}$ reakció
- 1783 – hidrogénnel töltött ballon (J. A. C. Charles)
- 1788 – hidrogén név Antoine Lavoisier-től
(hydro – víz; genes – születni, görög)
- 1800 – elektrolízis (vízbontás) felfedezése (W. Nicholson & A. Carlisle)
- 1838 – üzemanyagcella alapjainak felfedezése (C. F. Schoenbein)
- 1845 – Sir William Grove: „gázelem”: „Father of Fuel Cell”
- 1889 – „fuel cell” elnevezés (L. Mond és C. Langer)
- 1994 – Mercedes Benz NECAR (New Electric Car) 1
- 1959 – üzemanyag cella első gyakorlati használatai: „Bacon cell”, valamint egy 20 LE traktor

JELEN ÉS JÖVŐ

Jelen

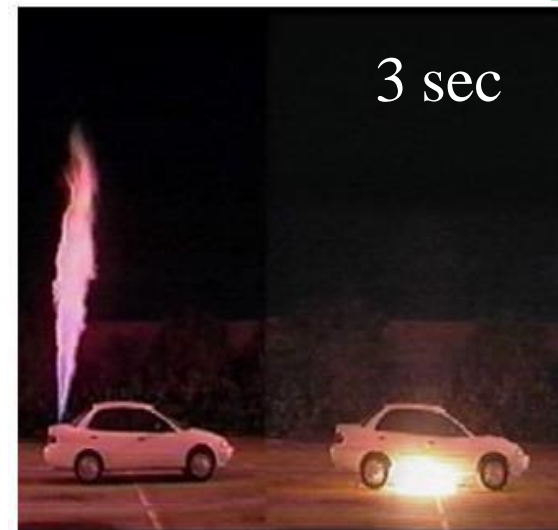
- Ammónia gyártás – műtrágya
- Olajfinomítás
- Élelmiszer ipar (E 949)

Jövő

- Közlekedés
 - Energetika – energia tárolás
-
- 1998 – Izland célja, hogy 2030-ra hidrogén gazdaság legyen
 - 2003 – USA: állami 1,2 milliárd \$ üzemanyagcella kutatásra
„the first car driven by a child born today could be powered by fuel cells”
(George W. Bush)

BIZTONSÁGI AGGÁLYOK

- Gyúlékony – könnyen gyullad és láthatatlan lánggal ég
 - Robbanás veszélyes – 4-74% közt levegővel
 - Fulladásveszély
 - Fagyásveszély – folyékony hidrogén $-252\text{ }^{\circ}\text{C}$
-
- Hindenburg léghajó balesete (1937) – időjárással kapcsolatos légköri elektromos kisülés
 - Hidrogénbomba – trícium, csak magas hőmérsékleten és nyomáson
-
- A hidrogén nem mérgező, a külvilágba kerülve nagyon gyorsan elillan, viszont a levegővel robbanó elegyet alkot, s ez főleg zárt térben – például garázsban – igen veszélyes lehet.

HIDROGÉN ELŐÁLLÍTÁSA - HAGYOMÁNYOS

Víz elektrolízise:

- Az anódon a víz oxidálódik: $2\text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{O}_2 + 4\text{H}^+ + 4\text{e}^-$
- A katódon a víz redukálódik: $4\text{H}_2\text{O} + 4\text{e}^- \rightarrow 2\text{H}_2 + 4\text{OH}^-$
- A nettó reakció: $2\text{H}_2\text{O} \rightarrow 2\text{H}_2 + \text{O}_2$

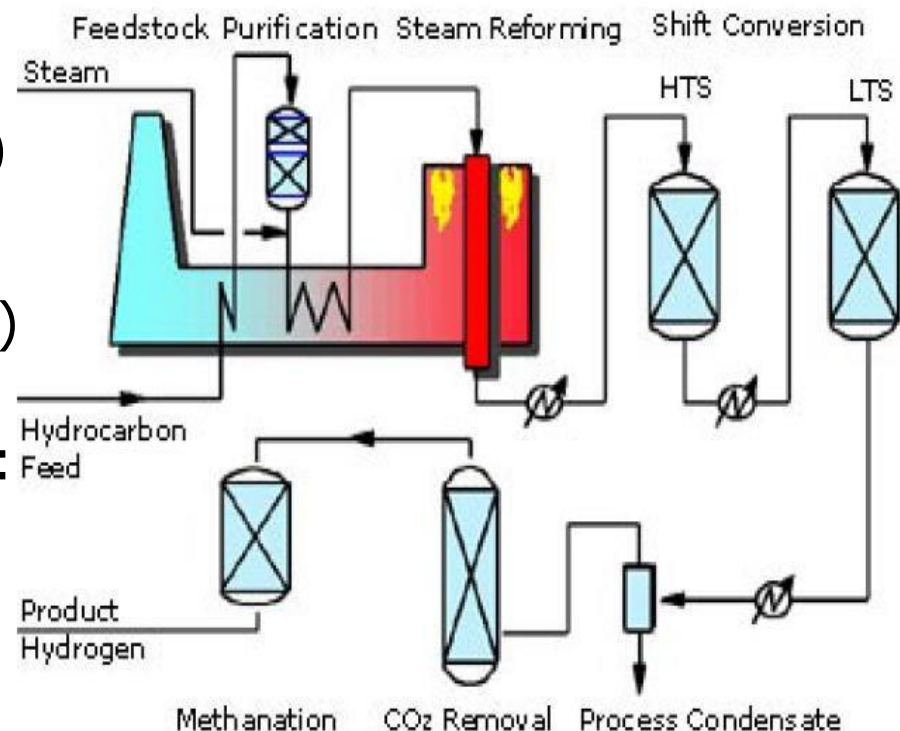
Vízgázreakció:

- $\text{C} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{CO} + \text{H}_2$
(izzó, 1000°C , szénre vízgőzt fújnak)
- $\text{CO} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{CO}_2 + \text{H}_2$
(water gas shift reaction)
(2 lépcsőben, fém-oxid katalizátorok)

Földgáz reformálás ($700 - 1100^\circ\text{C}$, Ni):

- $\text{CH}_4 + \text{H}_2\text{O} \rightarrow 3\text{H}_2 + \text{CO}$
- $\text{CO} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{CO}_2 + \text{H}_2$

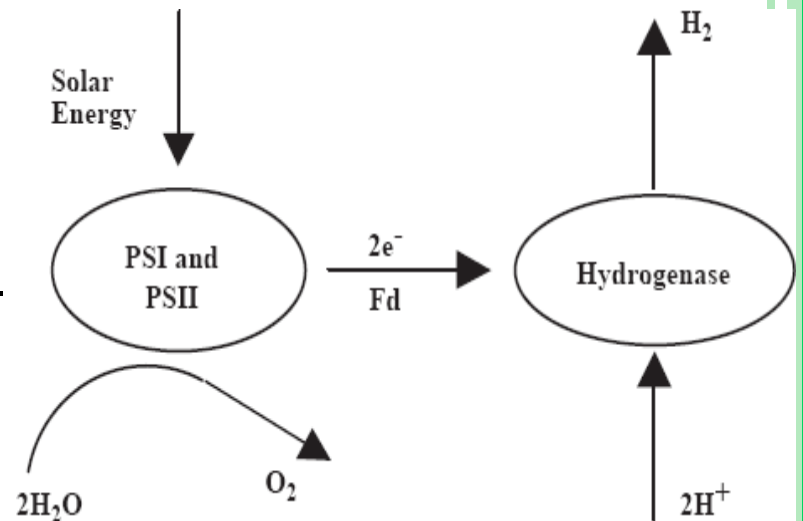
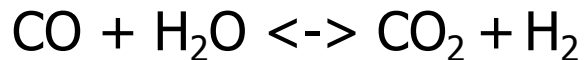
Jelenleg a leggazdaságosabb eljárás.

BIOLÓGIAI LEHETŐSÉGEK

Víz biofotolízise

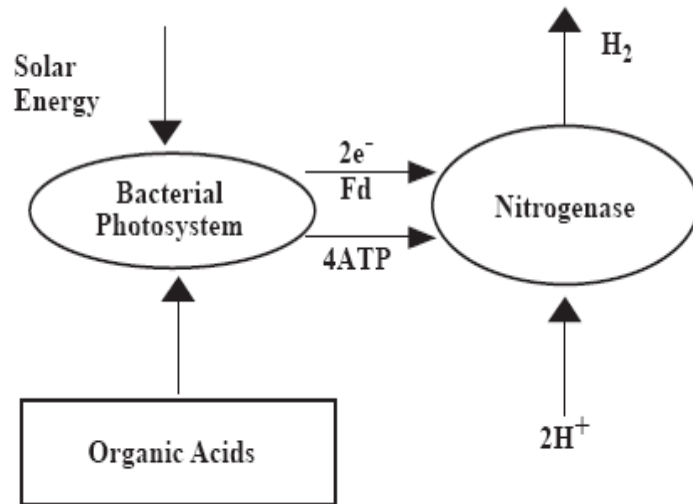
1. Direkt biofotolízis: nap energia hasznosítás: zöldalgák és cianobaktériumok (kék-zöld algák), szigorúan anaerob!
2. Indirekt biofotolízis: biomassza képződésén keresztül: cianobaktériumok, két külön lépés – 100% elméleti H₂ hozam
3. Biológiai víz-gáz reakció (water-gas shift), egyes baktériumok sötétben, anaerob viszonyok közt CO, mint egyedüli szénforrás segítségével tudnak ATP-t előállítani:

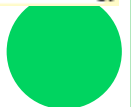
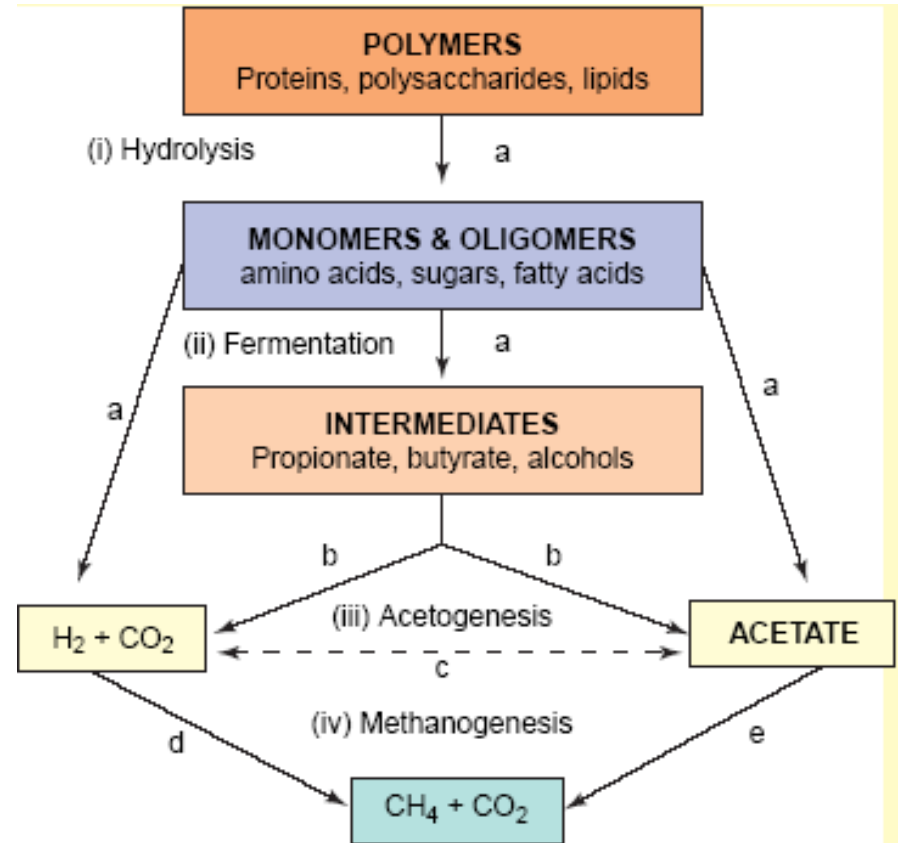
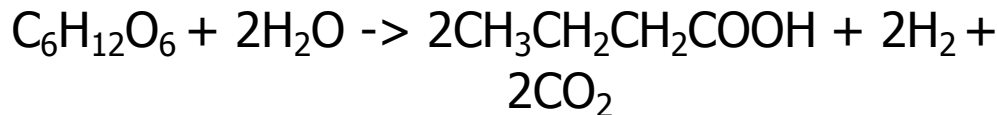
BIOLÓGIAI LEHETŐSÉGEK

Fermentatív úton

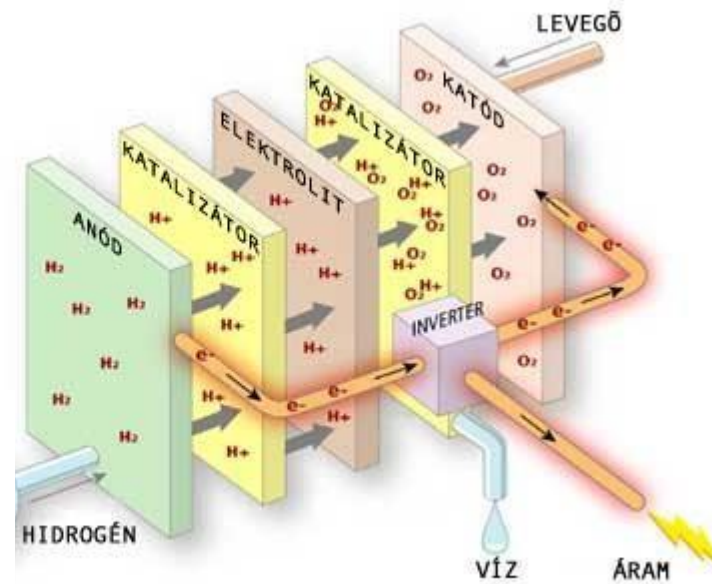
1. Fotófermentáció: fotoszintetikus baktériumokkal

2. Sötétfermentáció: anaerob

ÜZEMANYAGCELLA ALAPOK

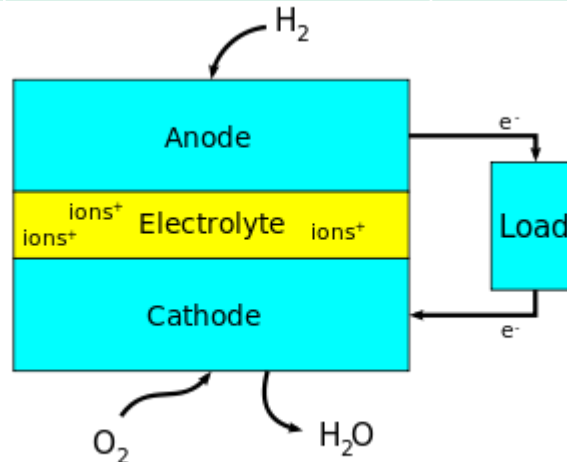

- Az anódon hidrogén, míg a katódon oxigén halad át.
- Katalizátor segítségével a hidrogénmolekulák protonokra és elektronokra bomlanak.
- A protonok keresztüláramlanak az elektroliton.
- A katódra érkező elektronok a katalizátor segítségével egyesülnek a protonokkal és az oxigénmolekulákkal, vizet hozva létre.

ÜZEMANYAGCELLA ALAPOK

Anód	Elektrolit	Katód
Oxidáció, +		-
Hidrogén (be)	Protonok (H ⁺)	Oxigén (be), víz (ki)
Üzemanyag (H ₂ , metán) Anyaga (platina)	Anyaga	Anyaga (nikkel)

ÜZEMANYAGCELLA FAJTÁK

	AFC	DMFC	MCFC	PAFC	PEMFC	SOFC
Electrolyte	Potassium hydroxide	Polymer membrane	Immobilised Liquid Molten Carbonate	Immobilised Liquid Phosphoric Acid	Ion Exchange Membrane	Ceramic
Operating Temperature	60-90°C	60-130°C	650°C	200°C	80°C	1,000°C
Efficiency	45-60%	40%	45-60%	35-40%	40-60%	50-65%
Typical Electrical Power	Up to 20 kW	< 10 kW	> 1 MW	> 50 kW	Up to 250 kW	> 200 kW
Possible Applications	Submarines, spacecraft	Portable applications	Power stations	Power stations	Vehicles, small stationary	Power stations

AFC – Alkaline Fuel Cells, elektrolit pl.: KOH

DMFC – Direct Methanol Fuel Cells, hidrogén helyett metanol,
 anód: $\text{CH}_3\text{OH} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow 6 \text{H}^+ + 6 \text{e}^- + \text{CO}_2$

MCFC – Molten Carbonate Fuel Cells

PAFC – Phosphoric Acid Fuel Cells

PEMFC – Proton Exchange Membrane Fuel Cells

SOFC – Solid Oxide Fuel Cells

HIDROGÉN HAJTÁS – AZ ELSŐ

Mercedes NECAR 1 prototípus, 1994

...A TÖBBIEK

Mercedes NECAR 5

Ford

Mini

Mazda

Opel

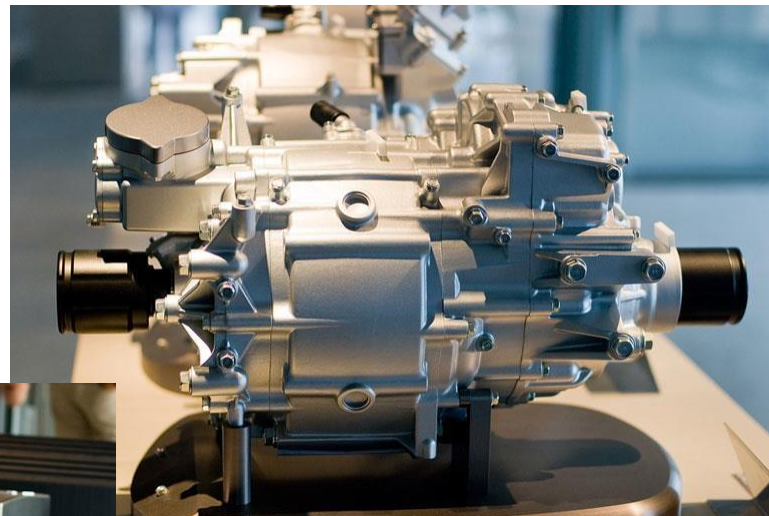

BMW

HIDROGÉN HAJTÁS – SOROZATBAN

Honda FCX Clarity - (2007 nyár)

Textil: kukoricarost

ADATOK

Number of passengers		4
Motor	Max. Output	95kW (129PS, 127 horsepower)
Fuel cell stack	Type	PEFC (proton exchange membrane fuel cell)
	Output	100kW
Fuel	Type	Compressed hydrogen
	Storage	High-pressure hydrogen tank (350atm)
	Tank Capacity	171 liters
Max. Speed		160km/h (100 mph)
Energy Storage		Lithium Ion Battery
Vehicle Range*		380 km (240 miles)

"Basically, we can mass produce these now," Kazuaki Umezu, head of Honda's New Model Center, was quoted in the June 17 *New York Times* as saying. "We're waiting for the infrastructure to catch up." Added his boss, Honda president Takeo Fukui, "this is a must-have technology for the future of the earth [...] Honda will work hard to mainstream fuel cell cars."

HIDROGÉN HAJTÁS REPÜLŐGÉP

Kísérleti egyszemélyes gép Boeing

A hidrogént a szárnyakban tárolják,
és a törzsben termelt
elektromosság hajtja a
propellereket

Probléma: hidrogén tárolása!!!

Utasszállító repülőgép Airbus

2035-re tervezik a bevezetést
3 típus gyártása

HIDROGÉN TÁROLÁS

fuel	specific energy (kWh kg ⁻¹)	energy density (kWh dm ⁻³)
liquid hydrogen	33.3	2.37
hydrogen (200 bar)	33.3	0.53
liquid natural gas	13.9	5.6
natural gas (200 bar)	13.9	2.3
petrol	12.8	9.5
diesel	12.6	10.6

Hidrogén: 122 kJ/g

Metán: 50,1 kJ/g

Etanol: 26,5 kJ/g

MgH₂
52.6 kg

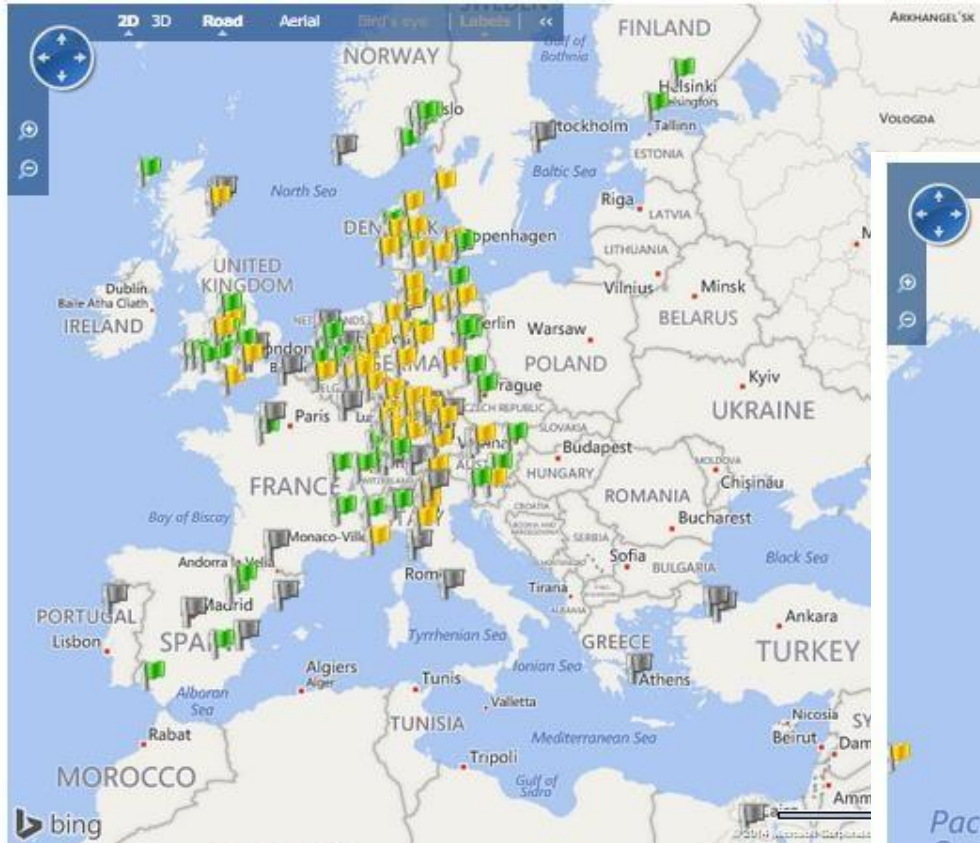
Mg₂NiH₄
111.3 kg

H₂ (liquid)
4 kg

H₂ (200 bar)
4 kg

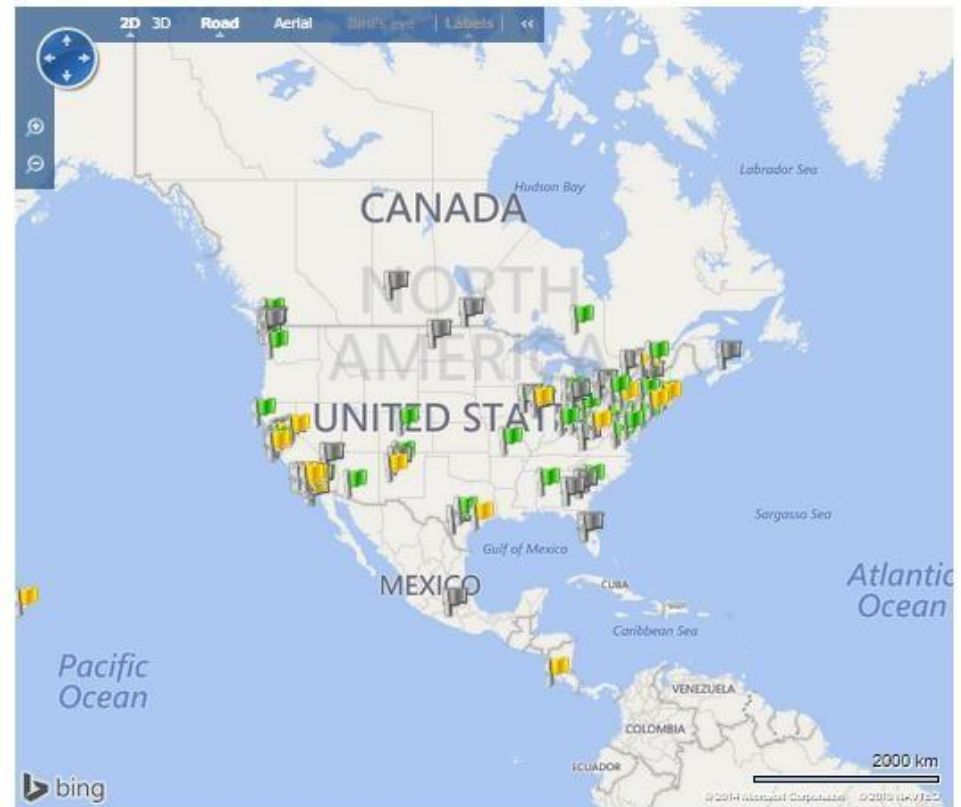

HIDROGÉN INFRASTRUKTÚRA

Km Miles ■ in operation ■ planned ■ out of operation © Copyright Ludwig-Bölkow-Systemtechnik

www.h2stations.org

bing © 2014 Microsoft Corporation 2/2014 (4/1/2014) 2000 km

BIODÍZEL

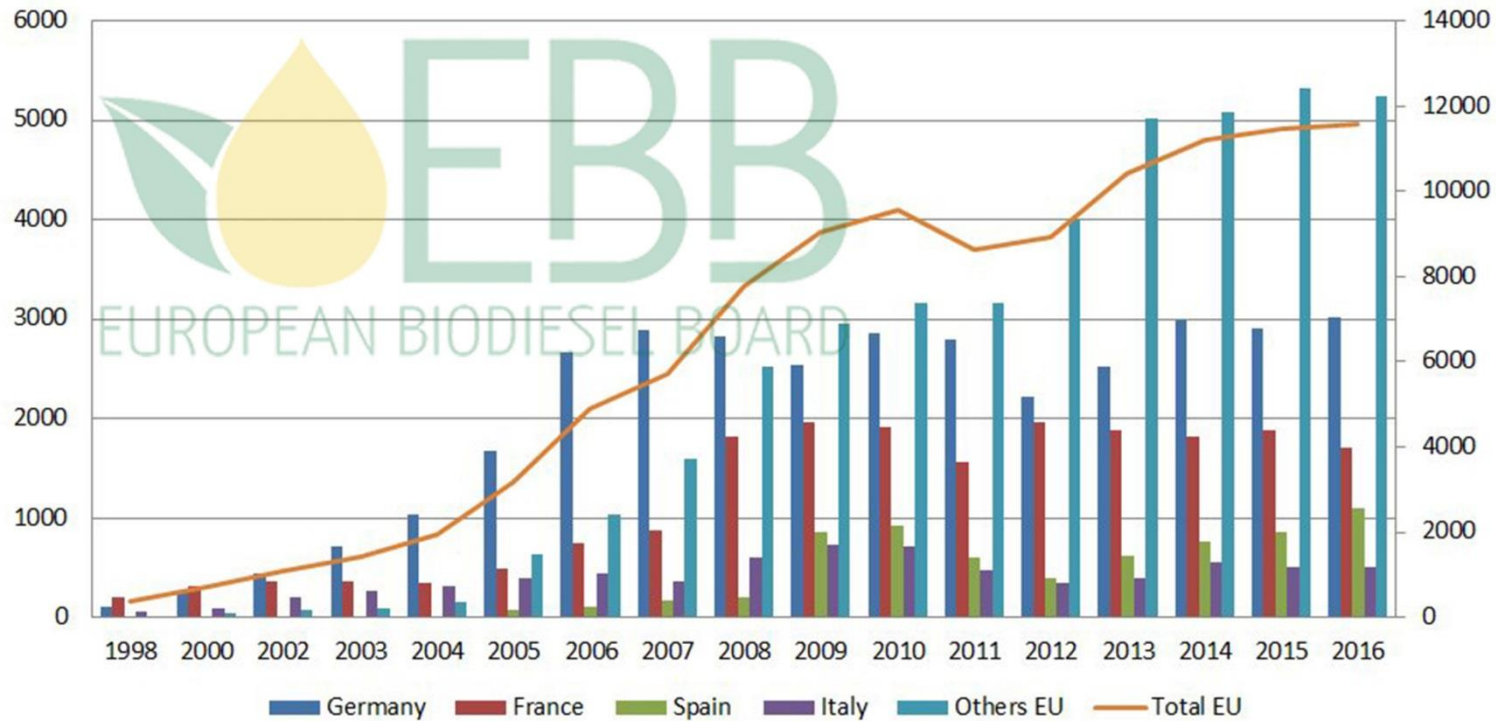
BIODÍZEL ELŐÁLLÍTÁS

- Európában benzin túltermelés és dízel hiány van
- Olajfinomító szektor egyik súlyos problémája:
 - Dízel import
 - Benzin export
 - Export-import egyensúly
 - A biodízel termelés csökkentheti a dízel hiányt
- A 2000-es évek elején egyre növekvő biodízel termelés
- A 2010-es évektől azonban ez a tendencia egyre jobban lecsökkent

BIODÍZEL TERMELÉS EURÓPÁBAN

EU production (in ,000 tonnes)

ELSŐ GENERÁCIÓS BIODÍZEL

- Alternatív motorhajtóanyag dízelmotorokba
- Zsírsav-metilészterek (FAME)
- Megújuló növényi olajokból vagy állati zsíradékokból állítható elő
- Minősége nagyban függ a nyersanyagtól és az előállítási technológiától

- 100%-os felhasználás (B100)
- 20%-ban hozzákeverve az ásványi dízelhez (B20)

NYERSANYAGAI

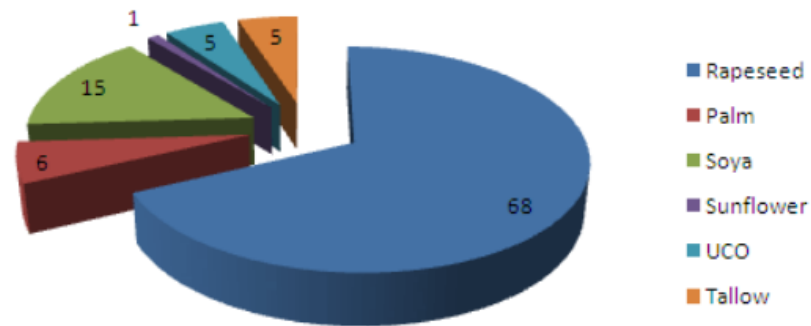
- **Pálmaolaj**
- Szója
- Jatrofa
- Kókusz
- **Repce/canola**
- **Napraforgó**
- **Állati zsiradékok**
- **Használt sütőolaj**

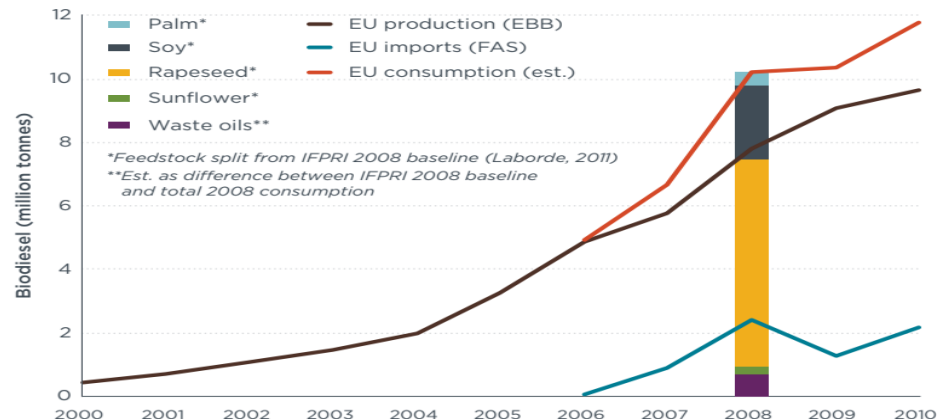
NYERSANYAGOK

- Különböző alapanyagok felhasználási arányai biodízel előállítására céljából

Oil feedstock for biodiesel worldwide

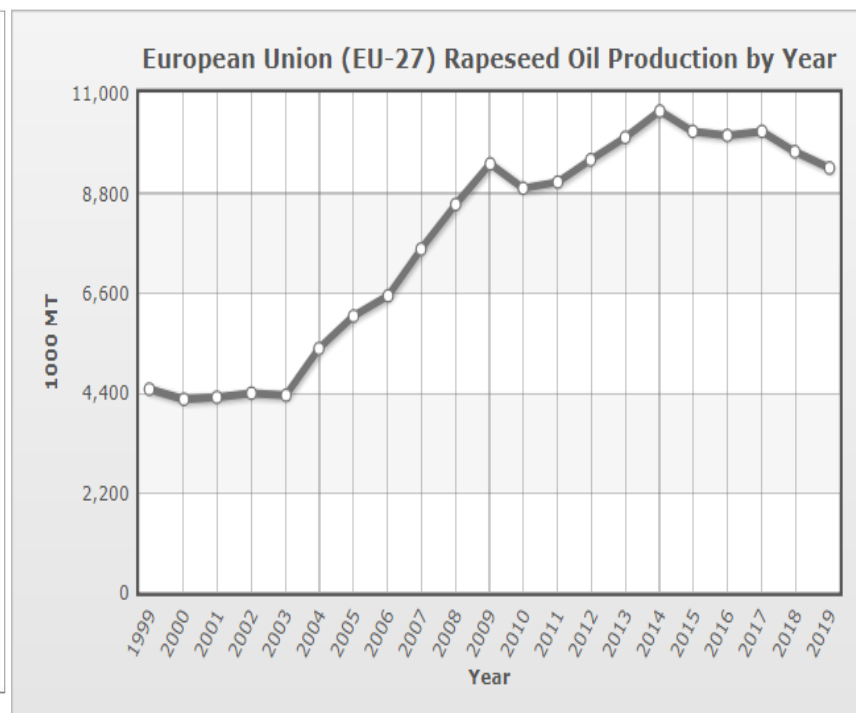
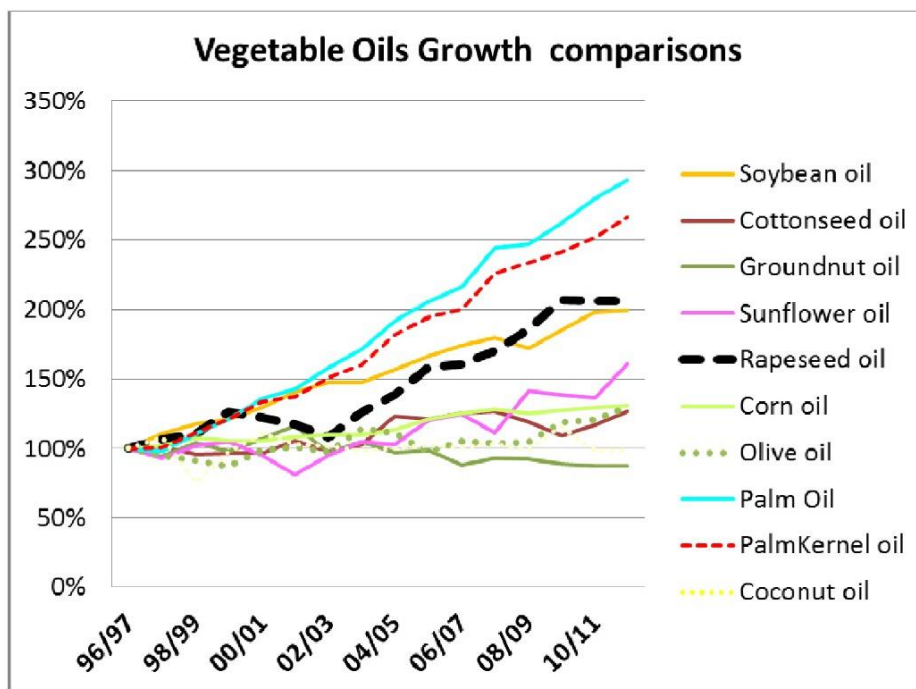
- Európai helyzet:

- A megnövekedő biodízel gyártás következtében az EU-nak importra van szüksége

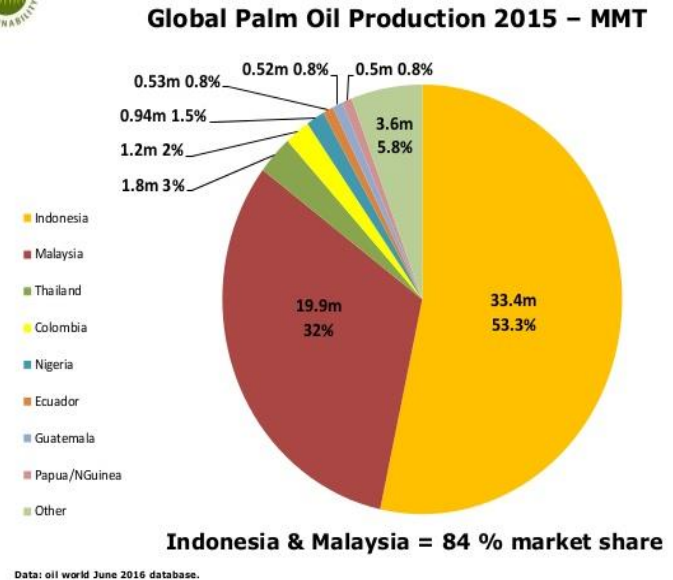
REPCEOLAJ

- A repceolaj termelés növekedésében szintén hasonló tendencia látszik mint a biodízel termelés során

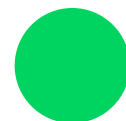
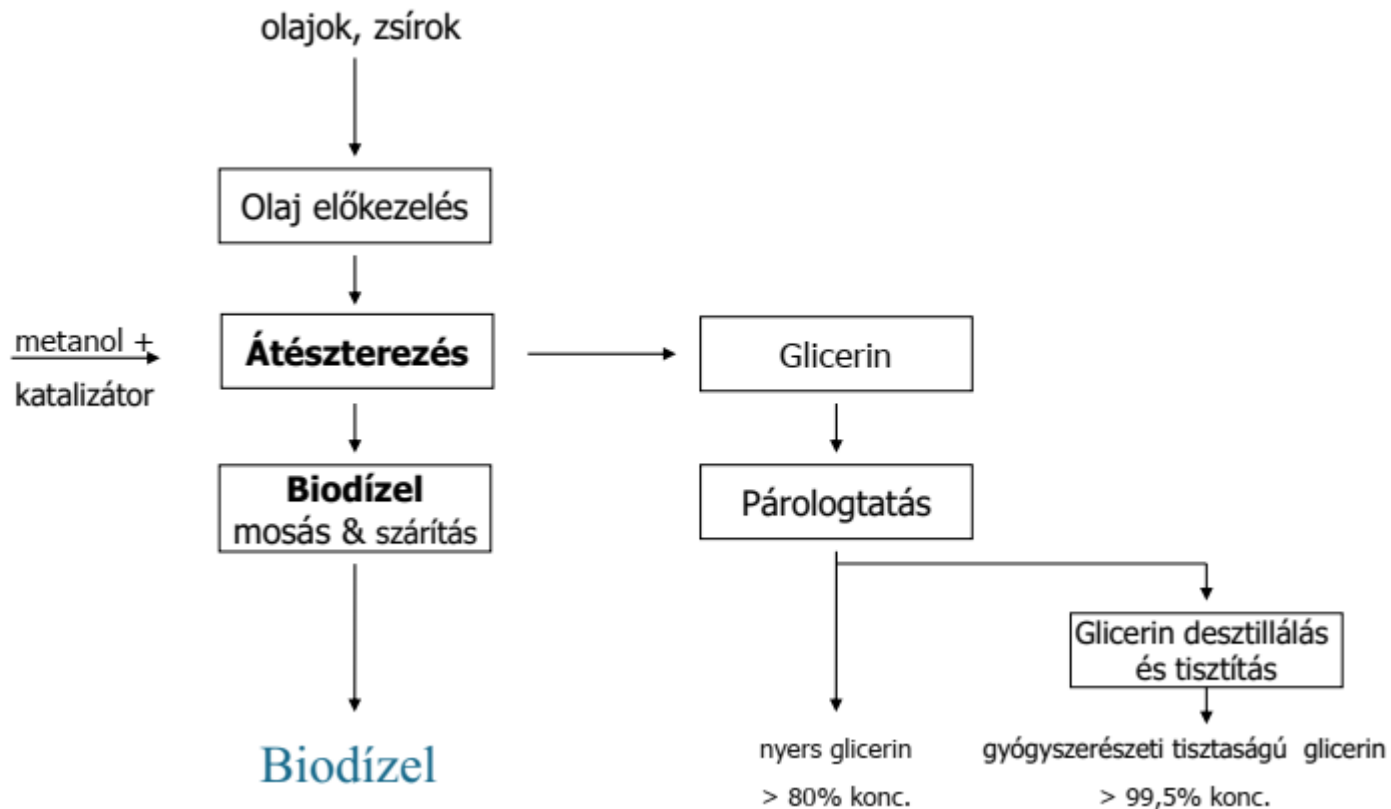

PÁLMAOLAJ

- Előny:
 - Magas hozam
- Hátrány:
 - Fenntarthatósági kérdések
 - Importfüggőség
 - Összetétel – dermedés pont (cloud point)

BIODÍZEL ELŐÁLLÍTÁS

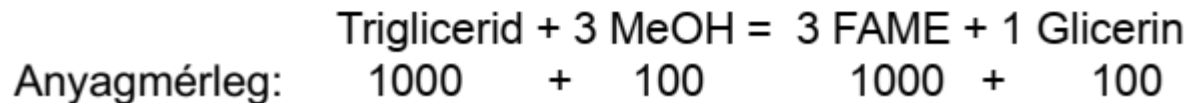
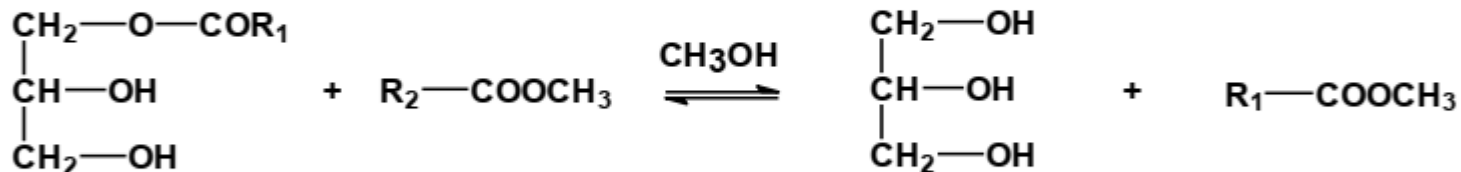
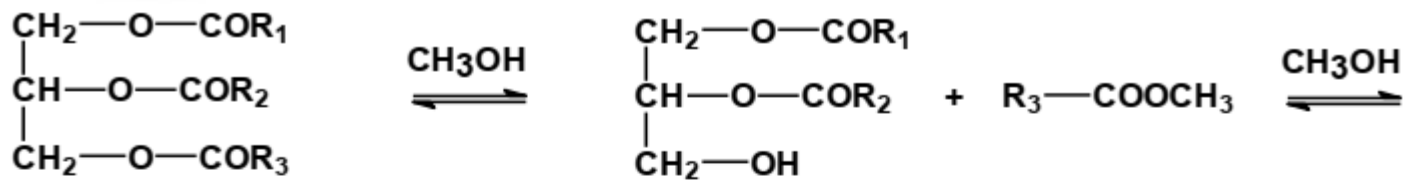
ÁTÉSZTEREZÉS

- Az egyik kulcslépés a trigliceridek átészterezése
- Technológia
 - Szakaszos vagy folyamatos technológia
 - 60°C, légköri nyomás, 2-3 óra
- Katalitikus reakció
 - **Homogén katalizátor (NaOH, KOH, NaOMe)**
 - Heterogén katalízis (ipari léptékben nem használják)
 - Enzimes katalízis
 - Katalizátor nélkül: szuperkritikus eljárás
 - Melléktermék: **glicerin**
(számos iparban hasznosítják)

ÁTÉSZTEREZÉS

- Az egyik kulcslépés az olajok átészterezése

BIODÍZEL DERMEDÉSPONT

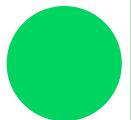
- Az a hőmérséklet, ahol a tiszta biodízel (B100) elkezd gélesedni, **zavarosodni**.
 - **Szénatom-szám növelésével** emelkedik
 - **Telítetlen kötések** számával csökken
 - Elágazó zsírsavak hatására alacsonyabb
 - **Oldható szennyeződések hatására alacsonyabb** (desztilláció káros hatása)
 - **Minél alacsonyabb, annál jobb**
- Egyes nyersanyagok dermedési pontjai:
 - Repce-ME: -2 °C
 - Szója-ME: 2 °C
 - Napraforgó-ME: 0 °C
 - Pálmaolaj-ME: 15 °C

ÉRTÉKES NYERSANYAGOK (BIOFINOMÍTÁSRA)

	Szója	Napraforgó	Repce	Gyapot	Mogyoró
Olaj (%)	17-27	40-60	38-52	16-28	50
Fehérje (%)	34-52	13,5-25,5	17-28	21-31	25
Rost (%)	5-7	20-25	6,5-7,5	34-59	
típusok	Normál, nagy olajsavas (GMO)	Normál, nagy és közepes olajsavas	Erukasavas, dupla nullás		Eltérő olaj és linolsav arány

- Megfelelő frakcionálással biofinomító koncepció megvalósítása
 - Magas olaj tartalom mellett egyéb hasznos komponensek
 - Magas fehérje tartalom
 - Magas rost tartalom (többnyire szénhidrátok)

FENNTARTHATÓ NYERSANYAGOK

○ Használt sütő olaj

- Hulladék kezelés
- Begyűjtés: éttermek, egyéb gyűjtőpontok (MOL kutak)
- Hagyományos biodízel üzemben feldolgozás (Komárom)

○ Alga

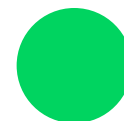
- Magas hozam
- Nem igényel termőterületet
- CO₂ megkötés
- Magas lipid tartalom – extrakció
- Magas nedvesség tartalom szárítás szükséges
- Egyéb értékes komponensek

ÉRDEKESSÉG

○ Biodízel minőségi standardok (EN 14214, ASTM D6751)

Tulajdonság	Mértékegység	Alsó határ	Felső határ
Észter-tartalom	% (m/m)	96,5	-
Sűrűség (15°C)	kg/m ³	860	900
Viszkozitás (40°C)	mm ² /s	3,5	5,0
Lobbanáspont	°C	> 101	-
Kéntartalom	mg/kg	-	10
Cetánszám	-	51,0	-
Víz-tartalom	mg/kg	-	500
Oxidatív stabilitás (110°C)	hours	6	-
Savszám	mg KOH/g	-	0,5
Metanol-tartalom	% (m/m)	-	0,2
Szabad glicerín	% (m/m)	-	0,02
Teljes glicerid	% (m/m)	-	0,25
Alkáli fémek(Na+K)	mg/kg	-	5
Foszfortartalom	mg/kg	-	10

BIODÍZEL ÖSSZEFOGALÁS

○ Előnyök

- Megújuló nyersanyagból
- Alacsonyabb káros anyag kibocsátás (CO, SO₂, CH, korom, aromás)
- Hasznosítható melléktermékek
- Gyorsabban bomlik le
- Magasabb gyulladáspont

○ Hátrányok

- Magas előállítási költség
- Magasabb Nox
- Gumitömlők-PE-re csere (B20-ig gond nélkül)
- Biodiverzitás, földhasználat változás

